

บทที่ 2

กรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จริยธรรมของนักการเมืองเป็นเรื่องที่มีผู้ให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ไม่ว่าจะเป็นนักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการ พ่อค้า ข้าราชการ และประชาชนทั่วไป และเพื่อให้เห็นแนวคิดในการกำหนดกรอบของการวิจัย หลักและวิธีการวิจัยที่ใช้ในการทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของข้าราชการมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่มีต่อจริยธรรมของนักการเมือง" ผู้วิจัยจึงเสนอแนวคิดและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมของนักการเมือง โดยใช้หลักทศพิธราชธรรมเป็นกรอบในการกำหนดจริยธรรมของนักการเมืองว่า นักการเมืองได้ยึดถือปฏิบัติตามหลักธรรมดังกล่าวมาน้อยเพียงใดในสายตาของข้าราชการ (สาย ข สาย ค) ในมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

1. ความหมายของจริยธรรม

คำว่า "จริยธรรม" เป็นคำที่ใช้กันแพร่หลาย ซึ่งความหมายของคำอาจมีความแตกต่างกันบ้าง แต่โดยทั่วไปแล้ว หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้อง ดีงาม ได้มีผู้รู้ ให้ความหมายของคำว่าจริยธรรมที่น่าสนใจดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม มาจากคำว่า จริย กับ ธรรมะ, จริย หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติ, ธรรมะ หมายถึง คุณความดี คำสั่งสอนในศาสนา หลักประพฤติปฏิบัติในศาสนา ความจริง ความยุติธรรม ความถูกต้อง กฎ กฎเกณฑ์ กฎหมาย สิ่งทั้งหลาย สิ่งของ จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติ

ศีลธรรม กฎศีลธรรม¹

ศรีวรรณ เขียวลี ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม (Morality) โดยทั่วไปมีความหมายใกล้เคียงกับจริยศาสตร์ (Ethics) ในเรื่องของปรัชญา (Philosophy) เป็นเรื่องของ การค้นคว้าหาความจริงเกี่ยวกับคุณค่าของความประพฤติในสังคม ซึ่งถือว่าถูกต้องดีงาม และสิ่งที่ ถือว่าผิดหรือชั่วไม่ควรประพฤติแล้ววางหลักกำหนดเป็นมาตรฐานไว้²

แสง จันทรงาม ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม แยกออกได้เป็นสองคำ คือ จริย แปลว่า ความประพฤติ และธรรม หมายถึงคุณภาพของจิตใจแต่ละคน จริยธรรมจึงหมายถึง คุณภาพจิตที่มีอิทธิพลต่อความประพฤติของคน คำว่าธรรมในที่นี้หมายถึง คุณธรรม คือคุณภาพจิตฝ่าย ดีที่ควบคุมให้คนมีความประพฤติดี หรือหมายถึง ศีลธรรม คือการงดเว้นจากการกระทำ และคำพูด ที่มีโทษ เช่น การฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ เป็นต้น³

ส. ศิวรักษ์ ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม ในทางพุทธศาสนาถือว่าเป็นข้อประพฤติ ปฏิบัติเพื่อเกิดปกติสุขในสังคม ไม่ให้มีการเอารัดเอาเปรียบกัน ให้เกิดความมั่นคงทั้งส่วนตนและ ส่วนท่าน⁴

พนัส หันนาคินทร์ ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง คุณสมบัติทางความ ประพฤติ (Conduct) ที่สังคมมุ่งหวังให้สมาชิกของสังคมนั้นประพฤติตาม จริยธรรมเกี่ยวข้องโดย

1 ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. 2531, หน้า 217, 420.

2 ศรีวรรณ เขียวลี. อ้างอิงมาจากพระยาอนุมานราชธน(ชาติ ศาสนา วัฒนธรรม. 2516, หน้า 409.

3 แสง จันทรงาม. รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. 2522. หน้า 218.

4 ส. ศิวรักษ์. ศาสนากับสังคมไทย. 2523, หน้า 14.

ตรงกับความต้องการในความประพฤติ ซึ่งมีความหมายถึงการกระทำอย่างเสรีภายในขอบเขตของ
มโนธรรม อันได้แก่ ความสำนึกในความบังควรที่จะกระทำ หรือเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำของ
สมาชิกแต่ละคนในสังคมนั้น ๆ ความเปลี่ยนแปลงในสภาวะการณ์ของชีวิตย่อมทำให้ทฤษฎะที่คนมีต่อ
จริยธรรมเดิมได้รับการพิจารณาใหม่ เกิดแนวคิดใหม่ ขึ้น จริยธรรมเดิมอาจเปลี่ยนแนวทางหรือได้
รับการเพิ่มเติม ขยายให้กว้างขวางพอเพียง เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์อันเปลี่ยนไปแล้วนั้น¹

ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม คือประมวลความประพฤติและ
ความนึกคิดในสิ่งที่พึงงามเหมาะสม²

ดวงเดือน พันธุมนาวิน ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม หมายถึงลักษณะทางสังคม
หลายลักษณะของมนุษย์และมีขอบเขตรวมถึงพฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ด้วย ลักษณะและ
พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรม จะมีคุณสมบัติประเภทใดประเภทหนึ่งในสองประเภท คือเป็น
ลักษณะที่สังคมต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคมนั้น คือ เป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ให้
การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่าการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม ส่วน
อีกประเภทหนึ่งคือลักษณะที่สังคมไม่ต้องการให้มีอยู่ในสมาชิกของสังคม เป็นการกระทำที่สังคมลง
โทษหรือพยายามกำจัด และผู้กระทำพฤติกรรมนั้นส่วนมากรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องและไม่สมควร
ฉะนั้นผู้ที่มีจริยธรรมสูง คือผู้ที่มีลักษณะและพฤติกรรมประเภทแรกมาก และประเภทหลังน้อย³

สาโรช บัวศรี ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรม คือแนวทางในการประพฤติตนเพื่ออยู่

¹พนัส ทัศนาคินทร์. การสอนค่านิยมและจริยธรรม. 2526, หน้า 19-20.

²ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์. จริยธรรมในสังคมไทย. 2522, หน้า 18.

³ดวงเดือน พันธุมนาวิน. พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรมและจิตวิทยาภาษา.
2524, หน้า 2.

กันได้อย่างร่มเย็นในสังคม จริยธรรมมีโครงสร้างสำคัญอย่างน้อย 2 ข้อ คือ ศีลธรรม (moral value) สิ่งที่ดีเว้น สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติ และคุณธรรม (ethical value) สิ่งที่เราควรปฏิบัติ ซึ่งทั้งสองข้อรวมกันเรียกว่า จริยธรรม¹

พุทธทาสภิกขุ ให้ความหมายว่า จริยธรรม ตรงกับคำว่า ethics ในภาษาอังกฤษ จริย แปลว่า ควรประพฤติ หรือพึงประพฤติ²

พินิจ รัตนกุล ให้ความหมายว่า จริยธรรม เป็นคำที่นิยมใช้ในเรื่องของการตัดสินคุณค่าของพฤติกรรมมนุษย์ว่าเป็นการกระทำสมควร ถูกต้อง ดีงาม หรือตรงกันข้าม การกระทำที่ไม่มีจริยธรรมคือการกระทำที่ไม่สมควร ไม่ดี การที่เราต้องกำหนดคุณค่าของการกระทำว่าดีหรือไม่ดีสมควร หรือไม่สมควร ก็เพราะเราต้องการแบ่งแยกการกระทำออกเป็นประเภทต่าง ๆ เพื่อจะได้ส่งเสริมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้รางวัลแก่คนที่ทำแต่สิ่งที่ดีหรือสมควร และให้ละเว้นการกระทำตรงกันข้าม³

วสิน อินทสระ ให้ความหมายว่า จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การกระทำ และความคิดที่ถูกต้องเหมาะสม การทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องสมบูรณ์ เว้นสิ่งที่ควรเว้น กระทำสิ่งที่ควรกระทำ ด้วยความฉลาด รอบคอบ รู้เหตุ รู้ผล ถูกต้องตามกาลเทศะและบุคคล⁴

¹สาโรช บัวศรี. จริยธรรมศึกษา. 2522, หน้า 18.

²พุทธทาสภิกขุ. การสร้างเสริมจริยธรรมแก่เด็กวัยรุ่น. 2521, หน้า 3.

³พินิจ รัตนกุล. รายงานการสัมมนาจริยธรรมในสังคมไทยปัจจุบัน. 2522, หน้า 116.

⁴วสิน อินทสระ. จริยศาสตร์. 2518, หน้า ๗-๘.

พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต) ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรมตามหลักพุทธศาสนา หมายถึง หลักความประพฤติ หลักการดำเนินชีวิต หรือหลักการครองชีวิต คือ มรรค หรือ มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งเป็นหลักคำสอนเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ชีวิตที่ถูกต้องสมบูรณ์ของมนุษย์ที่จะนำไปสู่จุดหมาย คือความดับทุกข์ หรือความสุดสิ้นปัญหา อยู่อย่างเป็นอิสระไร้ทุกข์ จริยธรรมเป็นหลักครอบคลุมความประพฤติทางด้านศีลธรรมหรือการทำจิตให้มีความสุข วิศวกรรมสุขภาพจิต การฝึกจิต บำเพ็ญสมาธิภาวนา การเจริญวิปัสสนา ความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว การอยู่ร่วมกันด้วยดีในสังคม การไปเป็นอาสาสมัครที่วัด ตลอดจนการเป็นนักบุญไปบำเพ็ญสมณธรรมในป่า ซึ่งพูดรวม ๆ ว่าจริยธรรมเป็นเครื่องมือฝึกปรือคุณธรรม ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ หรือมองในแง่ไตรสิกขา คือการศึกษา 3 ประการ อันได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา

จริยธรรมตามความหมายนี้ มิใช่ข้อปฏิบัติที่จะวางกำหนดกันขึ้นได้ตามความพอใจของผู้มีอำนาจใด ๆ และมีใช้หลักการที่สักว่าจะยึดถือปฏิบัติตาม ๆ กันไป จริยธรรมที่แท้จะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าไม่อิงอาศัยความรู้แจ้งสัจธรรม และจริยธรรมที่แท้ นั้น แม้จะเกิดขึ้นแล้วก็จะประทุติให้สำเร็จผลไม่ได้ ถ้าไม่สัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจในสัจธรรม¹

พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญาโณ) ให้ความหมายว่า จริยธรรม คือ ธรรมะที่เป็นหลักให้เราประพฤติปฏิบัติ หรือคุณภาพทางจิตที่มนุษย์มีติดตัวมาอย่างน้อยต่างกัน ผู้ที่มีจริยธรรมนั้น จะดำรงชีวิตในแต่ละวัน แต่ละเวลาโดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่เราเอง ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น หรือไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ทั้งสองฝ่าย คือทั้งตนเองและบุคคลอื่น²

¹พระราชวรมณี (ประยูร ปยุตโต). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ 2529, หน้า 591-593.

²พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ ฐิตญาโณ). ข้อข้องใจผู้ไฝ่ธรรม. 2528, หน้า 235-236.

น้อย พงษ์สนิท ให้ความหมายว่า คำว่าจริยธรรมในภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า ethics หรือ morality คำ ethics มีรากศัพท์จากภาษากรีก แปลว่า ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือครรลองแห่งชีวิต morality มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน แปลว่า ขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือครรลองแห่งชีวิตเช่นกัน¹

James R. Rest, ได้ให้ความหมายว่า จริยธรรม คือ มโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรม การมีปะทะสัมพันธ์ในสังคม (social interaction) โดยไม่เกี่ยวข้องกับคุณค่า หรือความรู้สึกส่วนตัวของแต่ละคน เช่นความรู้สึกที่อยากจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุด (self actualization)²

Kohlberg ให้ความหมายไว้ว่า จริยธรรมมีพื้นฐานของความยุติธรรม ซึ่งถือเอาการกระจายสิทธิและหน้าที่อย่างเท่าเทียมกัน โดยมีได้หมายถึงกฎเกณฑ์ที่บังคับโดยทั่วไป แต่เป็นกฎเกณฑ์ซึ่งมีความเป็นสากลที่คนส่วนใหญ่รับไว้ในทุกสถานการณ์ ไม่มีการขัดแย้งกัน เป็นอุดมคติ ดังนั้นพันธะทางจริยธรรมจึงเป็นการเคารพต่อสิทธิ และข้อเรียกร้องของบุคคลอย่างเสมอภาคกัน³

เมื่อกล่าวโดยความหมายที่ตรงกัน ในคำนิยามต่าง ๆ ที่แสดงไว้ จริยธรรม จึงหมายถึง ข้อยึดถือ ข้อกำหนด ที่บุคคลในสังคมควรยึดถือปฏิบัติให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้เพื่อประโยชน์สุขร่วมกันในสังคม

¹น้อย พงษ์สนิท. จริยศาสตร์ ปรัชญาว่าด้วยจริยธรรม 2520, หน้า 18-19.

²Rest, James R. Moral Development and Behavior. 1976, p 6.

³Kohlberg Lawrence. Moral Development and Behavior. 1976, p. 45.

2. จริยธรรมของนักการเมืองและทศพิธราชธรรม

โดยปกติเมื่อกล่าวถึง จริยธรรม ย่อมหมายถึงข้อกำหนดที่ทุกคนควรยึดถือปฏิบัติร่วมกันในสังคม แต่ทั้งนี้ในสังคมหนึ่ง ๆ อาจจะมีข้อกำหนดเฉพาะสำหรับบุคคลในกลุ่มอาชีพใดอาชีพหนึ่ง เช่น แพทย์ ก็จะมีจริยธรรมของแพทย์ พ่อค้าก็จะมีจริยธรรมของพ่อค้า

จริยธรรมเฉพาะกลุ่มนี้ ถูกกำหนดขึ้นมาเฉพาะเพื่อยืนยันว่า บุคคลในอาชีพนั้น ๆ จะต้องยึดถือเคร่งครัดในข้อปฏิบัติอะไรบ้าง จริยธรรมเฉพาะเช่นนี้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มอาชีพนั้น ๆ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขร่วมกันของสังคม ข้อกำหนดที่ก่อให้เกิดเป็นจริยธรรมเฉพาะ จึงสัมพันธ์อยู่กับว่า บุคคลในกลุ่มอาชีพนั้น ๆ มีหน้าที่ทำอะไร? และสังคมมุ่งหวังให้เขาทำหน้าที่ดังกล่าวนั้นเพื่ออะไร?

นักการเมืองเป็นกลุ่มอาชีพเฉพาะกลุ่มหนึ่งที่ต้องมีจริยธรรมเฉพาะที่เรียกว่า จริยธรรมของนักการเมือง หรือจริยธรรมทางการเมือง

จริยธรรมของนักการเมือง จึงมีลักษณะเป็นข้อกำหนดที่สัมพันธ์อยู่กับหน้าที่ของนักการเมือง และความมุ่งหวังทางสังคมว่า นักการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่นั้น ๆ เพื่ออะไร

การพิจารณาถึงจริยธรรมของนักการเมืองจึงต้องพิจารณาควบคู่ไปกับคำถามว่า นักการเมืองมีหน้าที่อะไร? เพื่ออะไร?

(อ้างอิงถึง บทบาทหน้าที่ของนักการเมืองจากนักวิชาการทางการเมือง)

นักการเมืองคือบุคคลที่อาสาเข้ามาเพื่อปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง กล่าวคือ การกำหนดกฎเกณฑ์กติกาของสังคม และจัดการดูแลความเป็นไปต่าง ๆ ของรัฐ (สังคม) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ผู้อยู่อาศัยในฐานะสมาชิกของรัฐนั้น ๆ

เมื่อหน้าที่และความมุ่งหวังทางการเมืองมีลักษณะกว้างเช่นนี้ ข้อกำหนดคือจริยธรรมก็ย่อมจะกว้างตามไปด้วย จนดูเหมือนกับว่าจริยธรรมทางการเมืองมีลักษณะไม่แน่นอน และยุ่งยากในการศึกษา เพื่อกำหนดความหมายให้เด่นชัด

ในสังคมไทย ปัญหาเกี่ยวกับจริยธรรมของนักการเมือง เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่มีการกล่าวถึงกันเสมอมา อะไรคือจริยธรรมของนักการเมือง? และนักการเมืองมีจริยธรรมดังกล่าวนี้หรือไม่?

แม้การเมืองไทยจะเปลี่ยนแปลงไปมากเมื่อ 100 ปีที่ผ่านมา คือจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราช มาสู่ระบบประชาธิปไตย แต่การเปลี่ยนแปลงนั้นก็ได้ทำให้สิ่งที่เรียกว่าจริยธรรมทางการเมืองเปลี่ยนไปในความหมายว่าควรทำอะไร เพื่ออะไร สิ่งที่เปลี่ยนไปก็คือ ตัวบุคคลที่จะมาทำ มาปฏิบัติ ภายใต้ข้อกำหนดคือ จริยธรรม นั่นคือหลักในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช การกีดกันทางการเมืองที่เป็นภาระของพระราชา ก็เปลี่ยนมาเป็นภารกิจของนักการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเป็นการเปลี่ยนแปลง บุคคล/คณะบุคคล ที่จะมาทำหน้าที่ในทางการเมือง แต่ตัวหน้าที่และความมุ่งหวังทางการเมืองยังเป็นไปในรูปแบบเดิม ในลักษณะดังกล่าวนี้ ย่อมจะโยงไปสู่จริยธรรมทางการเมืองด้วยว่า เมื่อหน้าที่และความมุ่งหวังทางการเมืองไม่เปลี่ยน จริยธรรมจึงไม่เปลี่ยน เพราะจริยธรรมเกี่ยวเนื่องอยู่กับหน้าที่ (ทำอะไร) และความมุ่งหวัง (เพื่ออะไร)

จากลักษณะดังกล่าวนี้ เมื่อมีการกล่าวถึงจริยธรรมของนักการเมืองในปัจจุบันจึงมีการกล่าวถึงสิ่งที่เคยกำหนดเป็นข้อปฏิบัติของพระราชาในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช ดังที่ สมบูรณ์ สุขสำราญ ได้กล่าวไว้ว่า

"ทศพิธราชธรรม คือคุณธรรมของนักปกครอง 10 ประการ ไม่ว่าจะเป็นราชา หรือรัฐบาล ตามความหมายสมัยใหม่"¹

¹ สมบูรณ์ สุขสำราญ. พหุศาสตร์กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม. หน้า 20.

ปรีชา ช่างขวัญยืน ได้กล่าวไว้ในการศึกษาจริยศาสตร์สังคม ในพุทธศาสนาในเชิงวิจารณ์ว่า หลักธรรมสำคัญสำหรับผู้ปกครองตามที่กำหนดไว้ในพุทธศาสนานั้น นอกจากผู้ปกครองจะต้องปฏิบัติตนให้ดีเท่า ๆ กับคนดีทั้งหลายแล้ว ยังมีหลักธรรมสำหรับถือเป็นแนวปฏิบัติโดยเฉพาะ เรียกว่า "ทศพิธราชธรรม" ธรรมที่ผู้ปกครองทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นพระราชา พระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนข้าราชการ แม้แต่ผู้ปกครองอื่น ซึ่งไม่ใช่ข้าราชการ เช่น หัวหน้างาน หัวหน้าครอบครัว ก็พึงยึดถือ¹

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ และปรีชา หงษ์ไกรเลิศ ได้ศึกษาเกี่ยวกับคุณธรรมของผู้ปกครอง โดยได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนามีหลักธรรมต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้กับการปกครองของรัฐ ในอันที่จะก่อให้เกิดความผาสุกของประชาชน อันเป็นจุดหมายปลายทางการศึกษาเกี่ยวกับรัฐ หลักธรรมต่าง ๆ ในพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์กับวิชารัฐศาสตร์ในทุกลักษณะ ไม่ว่าจะเป็นเป็นทฤษฎีรัฐศาสตร์ สถาบันการเมือง กฎหมายสาธารณะ รัฐประศาสนศาสตร์ กระบวนการทางการเมือง พรรคการเมือง มติมหาชน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ฯลฯ ทั้งนี้ก็เพราะพระพุทธศาสนา เน้นถึงการใช้ธรรมะที่สามารถนำมาประยุกต์กับการศึกษาเกี่ยวกับรัฐ และการปกครองรัฐ ได้เป็นอย่างดี และในการปกครองนั้น พระพุทธศาสนาแสดงคุณธรรมทั้งของผู้ปกครองและของประชาชน รวมทั้งการจัดกิจการของรัฐ ทรงแสดง "ทศพิธราชธรรม" คือคุณธรรมของผู้ปกครอง 10 ประการ เพื่อเป็นแนวทางที่กำกับการปฏิบัติตนในการปกครองบริหารบ้านเมือง²

¹ปรีชา ช่างขวัญยืน. การศึกษาจริยศาสตร์สังคมในพุทธศาสนาในเชิงวิจารณ์. 2520, หน้า 116

³สุชีพ ปุณฺณานุภาพ และปรีชา หงษ์ไกรเลิศ. รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์. 2526, หน้า 43

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้ทรงแสดงธรรมเผยแผร์ในเทศกาลเข้าพรรษาเมื่อปี พ.ศ. 2532 ไว้ว่า ธรรมในพระพุทธศาสนาได้ฝังรากลงในจิตใจจนกลายเป็นนิสัยสันดานของคนไทยอยู่ไม่น้อย เช่น ความนับถือ ผูกพันกันในระหว่างบิดากับบุตรธิดา ครูอาจารย์กับศิษย์ ตามหลักทศ 6 ของพระพุทธเจ้า ทำให้เกิดหลักของสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานของความกตัญญูต่อบิดา และเมตตาภรรมา การปกครองโดยธรรม ตามหลักทศพิธราชธรรมเป็นหัวใจของการปกครอง¹

นันทา รัตนกรี ได้ศึกษาวิชาจริยธรรมกับชีวิต โดยได้ให้ทัศนะในเรื่องของจริยธรรมสำหรับผู้ปกครองไว้ว่า "ทศพิธราชธรรม" เป็นหลักธรรมในการปกครองคน ในการเป็นผู้ปกครองคน หรือผู้นำชุมชนที่ดี²

กมล สุขพานิช-จันทราราบ ได้วิจัยเกี่ยวกับวิวัฒนาการการเมืองไทย โดยได้สรุปสาระสำคัญว่า สังคมไทยได้ยอมรับเอาลัทธิความเชื่อถือบางอย่างจากศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธของอินเดียเข้ามาประยุกต์ใช้ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง อำนาจของผู้ปกครอง และการดำรงชีวิตประจำวันของสมาชิกในสังคม สำหรับอิทธิพลของศาสนาพุทธต่อความคิดทางการเมืองไทยและบทบาทของผู้ปกครองได้รับจากหลัก "ทศพิธราชธรรม" โดยเฉพาะในประเด็นที่ให้ความสำคัญต่อการใช้อำนาจในการดำเนินการทางการเมือง³

¹สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. พระพุทธศาสนาและการนับถือพระพุทธศาสนา 2532, หน้า 19.

²นันทา รัตนกรี. จริยธรรมกับชีวิต. 2535, หน้า 103-105.

³กมล สุขพานิช-จันทราราบ. วิวัฒนาการการเมืองไทย. 2532, หน้า 754.

พัชรี โชติถาวรรัตน์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปกครองของลานนาไทย สมัยราชวงศ์มังราย โดยอาศัยธรรมะเป็นแบบฉบับในการปกครอง ซึ่งธรรมะต่าง ๆ ได้ปรากฏในกฎหมายคำสอน ตลอดจนตำนาน เพื่อช่วยให้กษัตริย์และผู้ปกครองถือเป็นแบบฉบับและให้เป็นผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรม โดยได้กล่าวถึง "หลักทศพิธราชธรรม 10 ประการ" ซึ่งเป็นธรรมสำหรับผู้ปกครองบ้านเมืองในการยึดถือปฏิบัติเพื่อให้บังเกิดความสุข ความเจริญแก่บ้านเมือง และอาณาประชาราษฎร์ รวมทั้งกล่าวถึงคุณและโทษของผู้ปกครองที่ไม่มีคุณธรรมและมีคุณธรรม¹

ทศพิธราชธรรม ทั้ง 10 ประการ นั้น เป็นคุณธรรมสำหรับนักปกครอง ดังที่ปรากฏในคัมภีระชาดก ขุททกนิกาย พระสุตตันตปิฎก²

3. ความหมายของทศพิธราชธรรม

หลักจริยธรรมสำคัญสำหรับผู้ปกครองตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ นอกจากผู้ปกครองจะต้องปฏิบัติตนให้ดีเท่า ๆ กับคนดีโดยทั่วไปแล้ว ยังมีหลักธรรมสำหรับถือเป็นแนวปฏิบัติโดยเฉพาะเพิ่มขึ้น เรียกว่า ทศพิธราชธรรม ข้อธรรมทั้งหลายในทศพิธราชธรรมก็คือ หลักคุณธรรมซึ่งพระพุทธเจ้าตรัสสอนไว้สำหรับผู้ปกครองได้ยึดถือปฏิบัติ

ทศพิธราชธรรมทั้ง 10 ประการ คือ

1. ทาน

ทานคือการให้ การแบ่งปันสิ่งของที่ตนมีให้แก่ผู้อื่น ด้วยวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

¹พัชรี โชติถาวรรัตน์. แนวความคิดทางการเมืองของลานนาไทย. 2528, หน้า 35-36.

²พระไตรปิฎก. เล่มที่ 28 หน้า 62 ข้อที่ 240.

1. เพื่อกำจัดกิเลส คือ ความตระหนี่ในจิตใจของผู้ให้ และ
2. เพื่อสงเคราะห์ คือ การกระทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น

นักการเมืองในฐานะที่ประชาชนได้เลือกตั้งเข้ามาเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชนเข้าไปบริหารงานของบ้านเมือง จะต้องมีความคิดสร้างสรรค์งานอันเป็น ประโยชน์ต่อสังคม มีเจตนาในการสร้างความเจริญให้แก่ส่วนรวม คิดบำเพ็ญทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ประชาชนโดยชอบธรรม แล้วดำเนินการตามความคิดนั้น ความคิดเช่นที่กล่าวจัดเป็นเจตนาทาน นอกจากนี้เจตนาทานถือว่าเป็นบทบาทและหน้าที่อันสำคัญยิ่งของนักการเมือง ซึ่งจะเป็นเครื่องชี้ถึงการให้ความสนใจและความสำคัญแก่ประชาชน การพบปะกับประชาชนในระดับบุคคลมีความหมายอย่างมากในเชิงคุณค่าของสังคมไทย ดังนั้น การออกเยี่ยมประชาชนก็เป็นโอกาสที่นักการเมืองหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะได้พบปะกับประชาชนและรับทราบปัญหาโดยตรงจากประชาชน แทนการรับฟังรายงานของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ปัญหาที่ได้รับมา มักจะเป็นเรื่องความเดือดร้อนของประชาชนที่ต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ ดังนั้น การออกเยี่ยมประชาชนจึงเปรียบเสมือนการทำหน้าที่เป็นตัวกลางของนักการเมือง ระหว่างรัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่กับประชาชน กล่าวคือ นักการเมืองหรือ สส. จะเป็นตัวแทนของประชาชนที่จะนำความเดือดร้อนของประชาชนมาแจ้งแก่รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ พร้อมทั้งขอให้รัฐบาลหรือเจ้าหน้าที่ไปทำการแก้ไขความเดือดร้อนนั้นโดยเร็ว นอกจากนี้จากการที่นักการเมืองได้ออกไปสัมผัสและพบปะกับประชาชน ทำให้นักการเมืองได้รับทราบข่าวสารโดยตรงจากประชาชนในเขตเลือกตั้งของตน ซึ่งจากข้อมูลข่าวสารนี้เอง นักการเมืองจะมีพื้นฐานที่จะสอบถามหรือควบคุมการทำงานของรัฐบาล ตลอดจนเสนอแนะการตราพระราชบัญญัติในสภา แทนที่จะปล่อยให้ข้าราชการประจำเป็นผู้ผูกขาดข้อมูลและข่าวสารเพียงฝ่ายเดียว

นอกเหนือจากความรับผิดชอบซึ่งเป็นบทบาทและหน้าที่ในการให้ความช่วยเหลือในฐานะเป็นตัวกลางระหว่างรัฐบาลกับประชาชนแล้ว สิ่งที่แสดงออกของการมีเจตนาทานอีกประการหนึ่ง

คือ การให้ความช่วยเหลือตามกำลังความสามารถ และความพร้อมโดยตัวเอง ซึ่งเป็นความเดือดร้อนของประชาชนในเรื่องเฉพาะตัว เช่น ปัญหาในเรื่องการเงิน ปัญหาในเรื่องการฟ้องร้องงานบุญต่าง ๆ เป็นต้น

สรุป ทาน หมายถึง การให้ปันช่วยเหลือ บำเพ็ญตนเป็นผู้ให้ โดยมีมุ่งปกครองหรือทำงานเพื่อให้เขาเป็นฝ่ายได้รับ มิใช่เพื่อเอาจากเขา โดยการเอาใจใส่ อำนวยประโยชน์ ให้บริการ ให้ความสงเคราะห์ อนุเคราะห์ ผู้อยู่ใต้ปกครองให้ได้รับประโยชน์สุข ความสะดวก ปลอดภัย ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เดือดร้อนประสบทุกข์ และให้การสนับสนุนแก่คนทำความดี

2. ศีล

ศีล คือ การสังวรระวังทางกาย วาจา มิให้เกิดการประทุษร้ายต่อตนเองและผู้อื่น ความมุ่งหมายของศีล ก็เพื่อกำจัดเสียซึ่งความโหดร้าย หยามคายทางกาย วาจา ไม่ให้โอกาสที่จะทำความชั่วต่าง ๆ

การรักษาศีลย่อมก่อให้เกิด

อินทริยสังวร คือ การสำรวมระวังไม่ให้เกิดความยินดี ยินร้าย เมื่อได้สัมผัส รูป, รส, กลิ่น, เสียง โผฏฐัพพะ รัฐรรमारมณ และ

อาชีวนริสสุทธิ คือ การดำเนินชีวิตในทางที่ชอบ ไม่หลอกลวง จ้องฉ้อผู้อื่น เพื่อการยังชีพของตนเอง

ศีล ถือว่าเป็นหลักคำสอนของพุทธศาสนาที่มีผลต่อการกำหนดทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมของคนไทยมาช้านาน จึงเป็นที่ตั้งและยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และเป็นที่ยึดถือปฏิบัติของทุกคน ศีล สร้างความเป็นมนุษย์ให้สมบูรณ์ มนุษย์ยังเป็นมนุษย์อยู่ได้เพราะมีศีล ถ้ามนุษย์ขาดศีล ก็จะเป็นสัตว์ประเภทที่ร้ายยิ่งกว่าสัตว์อื่น ๆ มากนัก แต่ถ้ามีศีล ถือว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐกว่าสัตว์ทั้งหลาย

ศีล ทำให้มนุษย์เรามีระเบียบวินัย เพราะเมื่อคนเรามีระเบียบในการปฏิบัติงาน มีวินัยในการรักษาตัวเคร่งครัดต่อหน้าที่ ก็ทำให้เกิดศีลธรรม คือทำให้เป็นคนสุภาพ ตรงต่อเวลา กิริยาละมุนละไม เว้นจากการพูดโกหกหลอกลวง นอกจากนี้ศีลยังทำให้คนเรามีความพอดี เมื่อคนเรารู้จักพอดี ก็จะไม่ฟุ้งเฟ้อเห่อเหิม ไม่ชิงดีชิงเด่นกัน ไม่คดโกงกัน ไม่อยากได้ของผู้อื่น ไม่ไปลักขโมยของผู้อื่นและไม่ล้าสยผลาญทำลายกัน

ดังนั้น นักการเมืองในฐานะที่เป็นมนุษย์หนึ่ง ควรจะได้มีข้อปฏิบัติในการฝึกฝนให้เป็นผู้ที่มีความประพฤติดี ประพฤติชอบ ด้วยการรักษาศีล อย่างน้อยที่สุด ศีล 5 ข้อ หรือเบญจศีลที่ทุกคนได้ยึดถือปฏิบัติในการละเว้นจากความชั่ว ควบคุมกาย วาจา ให้ตั้งอยู่ในความดีงาม ซึ่งมีหลักปฏิบัติ 5 ประการ คือ

1. การเว้นจากการฆ่าสัตว์ คือ ละเว้นจากการฆ่า การสังหาร ประทุษร้าย ต่อชีวิต และร่างกายของมนุษย์และสัตว์ เพื่อให้ผู้รักษาศีลได้มีเมตตากรุณาในมนุษย์และสัตว์

2. การละเว้นจากการลักทรัพย์ คือ ละเว้นจากการอยากได้ของของคนอื่นด้วยการลักขโมย เบียดบัง แ่่งชิง จ้อฉล ประทุษร้ายต่อทรัพย์สินของผู้อื่น เพื่อให้ผู้รักษาศีลละเว้นจากการทุจริตในการดำเนินชีวิต

3. การละเว้นจากการประพฤติดินในกาม คือ ละเว้นการประทุษร้ายต่อของรักของหวง อันเป็นการทำลายวงศ์ตระกูล เกียรติภูมิ และจิตใจ เพื่อให้ผู้รักษาศีลไม่ลุแก่อำนาจในความใคร่

4. การละเว้นจากการพูดเท็จ คือ ละเว้นจากการพูดโกหกหลอกลวง ไม่ทำให้คนอื่นเข้าใจผิด เสียประโยชน์ เพื่อให้ผู้รักษาศีลเป็นผู้มีวาจาอันเป็นที่เชื่อถือได้

5. การละเว้นการดื่มน้ำเมา คือ ละเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุรา และเมรัย อันเป็นที่ตั้งของความประมาท เพื่อให้ผู้รักษาศีลได้มีสุขภาพ, บุคลิกภาพและเกียรติยศในสังคม

การรักษาศีลทั้ง 5 ข้อ ย่อมก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ปฏิบัติ ซึ่งมีกล่าวไว้ในมงคลสูตร คือ บุคคลที่เว้นจากการฆ่าสัตว์ ย่อมทำให้บุคคลนั้นเกิดมาเป็นผู้มีอายุยืน การเว้นจากการลักทรัพย์ ย่อม

ทำให้บุคคลเกิดมาเป็นคนมั่งมีศรีสุข การงดเว้นจากการประพฤติดังในกาม ย่อมทำให้บุคคลนั้นเกิดมาเป็นผู้มีมิตรสหายดี การงดเว้นจากการพูดเท็จ ย่อมทำให้บุคคลนั้นเกิดมาเป็นคนไม่ถูกกล่าวหาด้วยเรื่องที่ไม่จริง การงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย ย่อมทำให้บุคคลนั้นเกิดมาเป็นผู้มีสติปัญญาดี

สรุป ศิล คือการประพฤติดังาม เพื่อเป็นตัวอย่าง เป็นที่เคารพนับถือของผู้ได้บังคัมภีษา ศิลเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้นำ ถ้าผู้นำไม่มีศิล ก็จะนำหมู่คณะไปในทางเสื่อมเสีย การมีศิลก็คือการสำรวมกาย วาจา ให้อยู่ในทางสุจริต โดยปฏิบัติตามหลักศิล 5

3. ปริจาคะ

ปริจาคะ หมายถึง การเสียสละ การบำเพ็ญกิจต่าง ๆ ด้วยความเสียสละ ปริจาคะ (ปริจาค) มีความหมายใกล้เคียงกับทาน ในข้อที่ 1 โดยปกติ ถ้าไม่มีการแยกกันกล่าวทาน และปริจาคะ จะมีความหมายแทนกันได้ หรือกล่าวพร้อมกันได้ เช่น ปริจาคทาน แต่ในที่นี้ เมื่อมีการกล่าวถึงทานและปริจาคแยกกัน ทานจึงหมายถึงการให้ แบ่งปันสิ่งของ เพื่อกำจัดความตระหนี่ และสงเคราะห์ผู้อื่น ส่วนปริจาค หมายถึง การเสียสละ เพื่อให้บังเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

การปริจาค เป็นคุณธรรมที่สำคัญข้อหนึ่ง สำหรับนักการเมือง หรือผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นตัวแทนประชาชน ที่จะต้องมีความเสียสละ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ ชอบช่วยเหลือเกื้อกูล บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ สละความโลภได้ และร่วมงานกับคนอื่นได้ ไม่ใจแคบ ไม่เห็นแก่ตัว

วิธีการช่วยเหลือ (การปริจาค) ประชาชนที่เดือดร้อนประการหนึ่งของนักการเมือง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็คือ ภาพประชาชนที่เดือดร้อนไปพบเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ เพื่อขอให้เจ้าหน้าที่นั้นให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้ได้ เมื่อประชาชนเห็นภาพของการให้ความสำคัญและความสามารถของนักการเมืองเช่นนี้แล้ว ย่อมจะทำให้ประชาชนเหล่านั้นประทับใจและเลื่อม-

ไว้ในตัวนักการเมือง และความประทับใจหรือความเลื่อมใสนี้ ย่อมจะเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ประชาชน เหล่านั้นตัดสินใจเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้หนึ่งต่อไปอีก จะเห็นว่าการช่วยเหลือประชาชนและ ทำให้ประชาชนพอใจ หรือสมัครใจที่จะออกเสียงเลือกตั้งให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือนักการเมืองที่ช่วยเหลือพวกเขาด้วยดี เป็นที่พอใจ จึงเป็นเรื่องปกติของการเป็นตัวแทนประชาชน เพราะการจะเรียกร้องให้นักการเมืองต้องกระตือรือร้นช่วยเหลือประชาชนโดยไม่หวังว่าประชาชน จะเลือกตั้งตนในครั้งต่อไปเป็นเรื่องผิดปกติวิสัย เนื่องจากไม่มีมูลเหตุจูงใจให้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความตั้งใจ ฉะนั้นการหวังผลจากการช่วยเหลือประชาชนในการเลือกตั้ง ครั้งต่อไป ซึ่งไม่ใช่สิ่งผิดหรือไม่ควรกระทำ กลับเป็นสิ่งที่น่าจะต้องส่งเสริม เพราะตราบไคที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแข่งขันกันช่วยเหลือประชาชน เพื่อที่ตนจะได้รับเลือกตั้งมากเท่าใด ย่อม จะส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากเท่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เท่ากับว่าความเป็นตัวแทนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่งผลดีต่อประชาชนมากขึ้นด้วย

วิธีการช่วยเหลือในความหมายของ **บริจาต** ที่นักการเมืองหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องพึงสังวรหรือให้ความสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การให้ความช่วยเหลือหรือการเสียสละตาม กำลังความสามารถ และความพร้อมโดยตัวเอง กล่าวคือ ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน เป็นอย่างไร นักการเมือง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็พยายามจะช่วยเหลือตามความสามารถ และความพร้อมของตนเอง การช่วยเหลือเป็นการส่วนตัว เช่นเรามีความสามารถด้านไหนก็ช่วย เช่นมีความสามารถด้านกฎหมาย ก็สามารถไปช่วยเหลือประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม เรื่อง อรรถคดี หาทางไกล่เกลี่ย เจริญ ประณีประนอมให้จนกระทั่งไปว่าความให้ที่ศาล เป็นต้น

สรุป บริจาตจะ คือการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเสียสละ การสละทั้งสิ่งที่ไม่เกิดประโยชน์ และสละทั้งสิ่งที่มีประโยชน์น้อยกว่าเพื่อสิ่งที่มีประโยชน์มากกว่า กว้างกว่า เช่น สละทรัพย์เพื่อ ประโยชน์ส่วนรวม ยอมเสียประโยชน์เพื่อประโยชน์ของหมู่คณะ ยอมเพื่อประโยชน์ของหมู่คณะ เพื่อ ชาติ ยอมสละชีวิตเพื่อชาติ สละความสุขส่วนตัวเพื่อความสุขของราษฎร และเพื่อประโยชน์สุขของ ประชาชนและความสงบเรียบร้อยของประชาชน

4. อาชชวะ

อาชชวะ มีความหมายตามรูปศัพท์ว่า ความตรง (มาจากคำว่า อุชฺฐ = ตรง) เมื่อนำมากล่าวในฐานะเป็นคุณธรรม หมายถึง การปฏิบัติซื่อตรง เป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามความมุ่งหมาย ไม่น้อฉลคดโกงเพื่อให้เกิดประโยชน์ส่วนตน

คุณธรรมในข้อนี้ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของผู้บริหารบ้านเมือง โดยเฉพาะตั้งแต่ก่อนที่จะเข้ามาเป็นนักการเมือง และภายหลังที่ได้เป็นนักการเมือง หรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ก่อนที่จะเข้ามาเป็นนักการเมืองเพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน จะต้องมีความซื่อตรง การซื่อสัตย์ตั้งแต่การหาเสียงเลือกตั้ง การมีความจริงใจต่อประชาชน ไม่คิดค้ำมั่นสัญญา นอกจากจะมีความจริงใจต่อผู้อื่นแล้ว ยังต้องมีความจริงใจต่อตนเอง ซื่อตรงต่อเวลา และต่อหน้าที่การงาน ตัวอย่างนักการเมืองที่ขาดคุณธรรมข้อนี้ตั้งแต่แรกเริ่มคือ การซื่อเสียงเลือกตั้ง คือสัญญาจะให้สิ่งตอบแทนโดยการสร้างสิ่งสาธารณประโยชน์ เช่น ถนนหนทาง โบสถ์ แหล่งน้ำ สัญญาว่าจะให้เงินหรือทรัพย์สินเพื่อก่อสร้างหรือสนับสนุนการสร้างสิ่งสาธารณูปโภคหรือวัด อาราม ที่ประชาชนต้องการ โดยมีข้อแม้ว่าตนเองจะต้องได้คะแนนเสียงเท่านั้นเท่านั้น หรือให้คำมั่นสัญญากับประชาชนว่าหากตนได้รับการเลือกตั้งแล้วจะนำโครงการมาลงให้กับหมู่บ้านที่ตนได้คะแนนมาก การให้ความหวังที่ไม่เคยจริงกับชาวบ้าน ดังนั้นหลังจากที่ได้เข้าไปเป็นตัวแทนของประชาชน เป็นนักการเมืองหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว จะต้องสังวรและยึดถือคุณธรรมข้อนี้เป็นแนวปฏิบัติอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรักษาคำมั่นสัญญากับประชาชนการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คดโกง มีความซื่อตรงต่อประชาชน ต่อเวลา ต่อหน้าที่ ต่อตนเอง และต่อธรรมชาติ ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ ด้วยความจริงใจไม่หลอกลวง และไม่ยึดเอาผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง

สรุป อาชชวะ คือ การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อตรง มีความซื่อสัตย์ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง ไม่หลอกลวงประชาชน

5. มัทวะ

มัทวะ หมายถึง ความอ่อนโยน ความสุภาพเรียบร้อย ไม่แข็งกระด้าง คือดั่งพร้อมที่จะน้อมรับฟังข้อเสนอแนะต่าง ๆ ด้วยเหตุผล บุคคลผู้ประกอบด้วยมัทวะธรรม จะเป็นบุคคลสุภาพอ่อนโยน นุ่มนวลต่อผู้อื่น

ในหลักคำสอนของศาสนาพุทธ ถือว่าทุกคนมีความต่างกัน แต่มีใช้ต่างกันที่ชาติกำเนิด ฐานะ หรือการศึกษา แตกต่างกันที่ความประพฤติ ดังนั้น การเคารพยกย่องคนจึงต้องดูที่ความประพฤติ ฐานะสูงต่ำทางความประพฤตินี้มีค่าสูงเกินความรู้ความสามารถหรือเงินทอง จึงไม่ควรตีค่าให้ต่างกันด้วยเงินทอง อันที่จริงพุทธศาสนาถือความประพฤตินี้ค่ายิ่งกว่าลาภ ยศ สรรเสริญนี้เองสำหรับคนที่ไม่ทำสิ่งเหล่านี้ สิ่งเหล่านี้ก็เป็นเพียงเครื่องหมายที่คนอื่นให้ไว้เพื่อให้คนอื่นแลเห็นเท่านั้น วิธีที่ทางพุทธศาสนาทำอยู่ก็คือยกย่องด้วยการอนุโมทนา คือเห็นชอบในความประพฤติดี เมื่อพิจารณาในแง่นี้จะเห็นว่าสังคมพุทธต้องการยกย่องคนดี ต้องการให้เห็นการกระทำดีชั่วมีระดับต่างกัน และยกย่องกันตามความดีที่ทำ แต่มีใช้ยกย่องด้วยการให้ค่าทางเศรษฐกิจคือเงินทอง

นักการเมืองหรือผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นตัวแทนของประชาชน ควรจะได้ยึดถือคุณธรรมในข้อนี้เป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเคร่งครัด การปฏิบัติตนต่อประชาชนจะต้องให้ความเสมอภาคกัน ไม่แบ่งชั้น ลาภ ยศ ต้องมีความเห็นอกเห็นใจต่อประชาชนทุกคน และมีเจตนาแน่วแน่ที่จะทำให้ประชาชนโดยส่วนรวมประสบแต่ความสุข รับผิดชอบคิดเห็น ข้อเสนอแนะของประชาชนเพื่อนำเสนอผู้บริหารบ้านเมืองในการแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของทุกคน

ความสำคัญอีกประการหนึ่งที่นักการเมืองในปัจจุบันจะต้องสังวร และให้ความสำคัญเป็นอย่างมากคือ ความไม่ถือตัวและไม่ดูถูกเหยียดหยามผู้ที่ต่ำกว่า ในสภาพทั่วไปนักการเมืองส่วนใหญที่ได้ผ่านการเลือกตั้งเข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชน เมื่อมาทำหน้าที่บริหารบ้านเมืองนั้นจะเห็นได้ว่ามีจำนวนไม่น้อยที่วางตัวเป็นนาย มองข้ามชาวบ้านชาวชนบทที่อยู่ห่างไกล และไม่ให้ความสนใจปัญหาคความเดือดร้อน

สรุป มัทวะ คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีงาม อ่อนโยนเข้ากับบุคคลอื่น และผู้อยู่ใต้ปกครอง โดยยังสามารถคงความยำเกรงไว้ได้ มีความสุภาพเรียบร้อย มีอารมณ์เยือกเย็น กิริยาสุภาพนุ่มนวล เป็นคนรับฟังเหตุผลของผู้้อย มีความเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคล และรู้จักเคารพสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น

6. ตบะ

ตบะ มีความหมายตามศัพท์ว่า ทำให้ร้อน เมื่อนำมาใช้ในความหมายของคุณธรรมจึงหมายถึง ความร้อนที่จะเผาผลาญความชั่ว หรือคนชั่วให้หมดไป

ตบะ ซึ่งเป็นธรรมข้อหนึ่งในทศพิธราชธรรมนี้ มีความหมายว่า พระราชาหรือนักปกครอง จะบำเพ็ญตบะเพื่อเผาผลาญคนชั่วให้หมดไปจากแผ่นดินที่ตนเองปกครองดูแลอยู่ นั่นก็คือ นักการเมืองจะต้องมุ่งกำจัดความชั่วร้ายต่าง ๆ ในสังคม ทำให้คนประพฤติชั่วร้อนตัว เลิกประพฤติชั่ว

พ.อ. ปิ่น มุกทุกันต์ ได้ยกตัวอย่างการบำเพ็ญตบะไว้ว่า

1. ประกาศตัวอย่างเปิดเผยไม่ เข้าข้างคนชั่ว
2. งดการช่วยเหลือคนชั่วในทางมิชอบ
3. ลงโทษทัณฑ์แก่คนชั่วอย่างเด็ดขาด
4. ไม่ให้เกียรติ ไม่ให้ยศ ไม่ให้อำนาจแก่คนชั่ว
5. ดำเนินการปราบปรามก่อกวณคนชั่วอย่างไม่ลดละ
6. ไม่ไยดีกับลาภยศที่คนชั่วให้มา
7. ตราด้วยกฎหมายเอาโทษคนชั่ว
8. เพิ่มพูนกำลังแก่เจ้าหน้าที่ปราบปรามคนชั่ว
9. สนับสนุนคนดีให้ปรากฏ¹

ฯลฯ

¹ปิ่น มุกทุกันต์, พ.อ., ธรรมราชา. หน้า 386 - 387.

สรุป ตบะ หมายถึง เพียรพยายามเพื่อกำจัดความชั่วร้ายต่าง ๆ ให้หมดไปจากสังคม
 นักการเมืองจะกำจัดความชั่วร้ายให้หมดไปได้ ก็ต้องเริ่มกันที่จะต้องกำจัดความชั่วร้ายในคนเรา
 ให้หมดไปก่อน แล้วจึงเพียรพยายามกำจัดความชั่วร้ายในสังคม การจะทำได้ ผู้นำเพื่อบุตบะ
 จะต้องมีความอดทนอย่างแรงกล้า

7. อักโกธะ

อักโกธะ คือ ความไม่โกรธ ไม่ฉุนเฉียว เตือดดาล มีความหนักแน่นสงบเย็นในการ
 กระทำสิ่งต่าง ๆ

นักการเมืองแม้จะไม่กำจัดความโกรธได้เด็ดขาด แต่ต้องระวังไม่ทำการใด ๆ ขณะ
 ที่โกรธ การไม่เอาความโกรธเคืองเป็นเครื่องวินิจฉัยความและการกระทำต่าง ๆ ไม่ทำตาม
 อำนาจความโกรธ ตัดสินด้วยเหตุผล ต้องระงับไม่ให้ความโกรธติดอยู่ในใจ พยายามข่มไม่ให้เกิด
 ขึ้น เพราะความโกรธที่อยู่ในใจเป็นเหตุให้พูดและทำตามความโกรธนั้น เป็นการแสดง กิริยาที่ไม่
 น่าดูและเป็นการตัดสินโดยขาดเหตุผล ความโกรธจึงไม่มีคุณใด ๆ แก่การปกครอง แต่มีโทษไม่มีที่
 สิ้นสุด

นักการเมืองมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารงานของบ้านเมือง และในฐานะตัวแทน
 ของประชาชน ดังนั้น การปฏิบัติตนทางความคิดจะต้องไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านกำเริบหึงงา โส ไม่
 บันดาลโทสะให้เสียเกียรติ มีการไตร่ตรองด้วยหลักเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของส่วนรวมเพื่อ
 นำมาวินิจฉัยปฏิบัติ เป็นผู้มีใจจริงจังในการงาน ไม่ตั้งตนในทางที่ผิด บรรณาความดีต่อการ
 งานที่ตนทำอยู่เสมอ ไม่มีใจโหดเหี้ยม เกรี้ยวกราดต่อผู้อื่น มีใจโอบอ้อมอารี

สรุป อักโกธะ คือการไม่ผูกโกรธ ไม่พยาบาท ไม่วินิจฉัยความและกระทำการใด ๆ
 ด้วยอำนาจความโกรธ มีเมตตาประจักษ์ มีความอดทน ไม่แสดงอาการโหดร้ายต่อผู้ใด รู้จัก
 ระงับความโกรธ วินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอันสุขุมสงบเรียบตามธรรมชาติ และเพียบ
 ด้วยวิจรรณญาณ

8. อวิหิงสา

อวิหิงสา แปลว่า ความไม่เบียดเบียน หมายถึง การไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนเจ็บปวด แก่ผู้อื่น ไม่ปรารถนาที่จะก่อทุกข์ให้แก่ผู้ใด ผู้ปกครองต้องไม่เบียดเบียนใคร ไม่ว่าจะเป็นญาติวงศ์หรือผู้ใต้ปกครอง การไม่หลงระเหิรอำนาจ มีความกรุณา ไม่หาเหตุลงโทษผู้ใด นอกจากจะไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนแล้วยังต้องพยายามที่จะส่งเสริมรักษาสันติภาพ โดยหลักเลียงและป้องกัน และทุกสิ่งทุกอย่างก่อให้เกิดการเบียดเบียนกัน และการทำลายชีวิตมนุษย์ เป็นผู้มุ่งศาสนดีสุขหรือความสงบ ไม่ไข่มุ่งความสมบูรณ์พูนสุขเป็นที่ตั้ง ไม่คิดทำร้ายหรือมุ่งจะทำลาย มีความกรุณาที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์

นักการเมืองเป็นบุคคลที่มีอำนาจมากกว่าบุคคลทั่วไปในสังคม ย่อมที่จะก่อให้เกิดคุณเกิดโทษ แก่ผู้อื่นได้โดยอำนาจหน้าที่ของตนเองที่สังคมมอบให้มา ดังนั้นจึงต้องบำเพ็ญอวิหิงสธรรมอย่างเคร่งครัด เพื่อไม่ให้เกิดการใช้อำนาจที่มีอยู่ไปสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น

สรุป อวิหิงสา คือ การไม่หลงอำนาจ หลงตำแหน่ง ไม่บีบบังคับ กดขี่ ไม่หาเหตุเบียดเบียนลงโทษอาชญาแก่ประชากรราษฎรด้วยความอาฆาตเกลียดชัง

9. ขันติ

ขันติ ความอดทน หมายถึง ความอดทนต่อสรรพสิ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ถูกต้อง และความเพียรที่จะปฏิบัติธรรมดี ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากทั้งด้านกายภาพและอารมณ์ มีความอดทนต่ออารมณ์ต่าง ๆ อันเกิดจาก โลภะ โทสะ โมหะ มีอาการสงบ รักษาบุคคลิกไว้ให้ปกติ เมื่อดีใจ เสียใจ หรือโกรธแค้นก็ต้องพยายามระงับ ไม่ปล่อยตัวทำตามอารมณ์เหล่านั้น เพื่อจะได้ใช้ความคิด ใช้เหตุผลได้ ไม่โกรธหรือตื่นตกใจกับสิ่งใด ๆ เพราะจะทำให้คนในปกครองมีอารมณ์อย่างนั้นไปด้วย

คุณธรรมข้อนี้ นักการเมืองที่อุทิศตัวเพื่อมาเป็นปากเสียงของประชาชน และทำงานเพื่อประชาชนแล้ว จะต้องรู้จักวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ ประนีประนอมและอดกลั้นต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง การปกครองในระบบประชาธิปไตย นอกจากนักการเมืองจะต้องรู้จักเคารพในสิทธิของกันและกันแล้ว หากมีปัญหาความขัดแย้งกัน ก็ต้องกระทำโดยสันติวิธี ไร้เหตุผล ประนีประนอม โดยยึดกฎเกณฑ์หรือระเบียบสังคมเป็นกรอบในการตกลงกัน และหากตกลงกันไม่ได้ ก็ใช้ศาลสถิตยุติธรรมเป็นที่พึ่ง จะต้องมีความอดทน (ขันติ) ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสุขของราษฎร และเพื่อการแก้ไขปัญหาคาใจเดือดร้อนของประชาชนทั่วทุกถิ่น

สรุป ขันติ คือความอดทนต่องานที่ลำบาก อดทนต่อความเหนื่อยยากไม่ทอดทิ้ง อดกลั้นต่อการถูกโจมตีด้วยถ้อยคำโดยไม่เสียอารมณ์ ไม่หมดกำลังใจ ไม่ละทิ้งหน้าที่ที่กระทำโดยชอบธรรม

10. อวิโรธนะ

อวิโรธนะ แปลความว่า ไม่ผิด ไม่พร่อง ความหมายของ อวิโรธนะ ในทศพิธราชธรรม คือ การประพฤติ ปฏิบัติหน้าที่ไม่ให้ผิด ไม่ให้บกพร่องในทุกด้าน

จริยธรรมข้อนี้ เป็นข้อรวบยอดที่จะกำกับข้ออื่น ๆ และเปิดกว้างไว้สำหรับให้นักการเมืองจะต้องตรวจสอบระมัดระวังในทุก ๆ เรื่อง การกระทำใดที่สื่อแสดงอาการพิรุณ (= วิโรธ) ว่าจะมีความผิดพลาด จะต้องรีบแก้ไขไม่ให้มีพิรุณ (อวิโรธ)

การบำเพ็ญอวิโรธธรรม จึงมีนัยความหมายที่กว้างครอบคลุมถึง ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติกันมาทางการเมืองในสังคมนั้น ๆ การกระทำใด ๆ ที่จะนำไปสู่การตำหนิตติเตียน และเกิดความเสียหาย นักการเมืองจะต้องงดเว้น แม้จะไม่มีข้อห้ามไว้ชัดเจน ส่วนการกระทำใดที่ถ้าไม่ทำแล้วจะก่อปัญหา นำความเสื่อมเสียมาสู่สังคม นักการเมืองจะต้องรีบทำรีบแก้ไข แม้จะไม่มีข้อบังคับให้ทำ

นักการเมืองหรือนักปกครองจะขาดคุณธรรมในข้อนี้หาได้ไม่ คุณธรรมดังกล่าว นอกจากจะทำให้ให้นักการเมืองประพฤติดีประพฤติดชอบแล้ว หากได้ถือธรรมเป็นใหญ่ในการปกครอง คือ หลักความจริง ความถูกต้อง ความดีงามเหตุผลเป็นใหญ่ การกระทำใด ๆ หลังจากได้พิจารณาอย่างดีที่สุดเต็มซัดแห่งสติปัญญาจะมองเห็นได้ด้วยความรู้ที่ใจว่าเป็นไปโดยชอบธรรม และเพื่อความดีงาม การกระทำต่าง ๆ โดยยึดหลักการ กฎ ระเบียบ กติกา เคารพในกติกาของประชาธิปไตย และมีความผูกพันที่จะปฏิบัติตามกติกานั้น

สรุป อภิวิโรธนะ คือ การไม่ประพฤติผิดจากจารีตประเพณีทางการเมือง อันถือประโยชน์สุขอันดีงามของรัฐ และราษฎรเป็นที่ตั้ง ไม่กระทำในสิ่งที่สื่อแสดงอาการพิรุณนำมาซึ่งความเคลือบแคลงสงสัยในหมู่ประชาชน ต้องกระทำในสิ่งที่ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในสถาบันทางการเมืองของประชาชน

ทศพิธราชธรรม หรือธรรมสำหรับผู้ปกครองทั้ง 10 ประการนี้ มีจุดมุ่งหมาย 4 ประการ คือ

1. จุดหมายของการปกครองต้องเป็นไปเพื่อความสุขของผู้ใต้ปกครอง ข้อนี้สำคัญหลักทาน และบริจาค คือผู้ปกครองจะต้องเสียสละทั้งทรัพย์เท่าที่จะทำได้ ความสุขส่วนตัว กำลังกาย กำลังใจ กำลังปัญญา เพื่อให้ผู้ใต้ปกครองมีความกินดีอยู่ดี เมื่อมีความเดือดร้อนตนต้องเดือดร้อนก่อน เช่น ต้องอดด้วยเมื่อผู้ใต้ปกครองอด ถ้าตนมีแต่ผู้ใต้ปกครองไม่มี ต้องแบ่งปันให้เท่าที่จะบรรเทาทุกข์ได้มากที่สุด ไม่หาความสุขใส่ตัวเสียคนเดียว

2. มุ่งความเป็นธรรมในสังคม ข้อนี้ยึดหลักเหตุผลเป็นที่ตั้ง เอาจิตใจซื่อตรงคือ อาชวะ เป็นเครื่องตัดสิน เอาเจตนาที่ไม่เบียดเบียน ไม่ประพฤติผิดทำนองคลองธรรมเป็นจุดหมาย แล้ววินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่ผู้ใต้ปกครองว่าอย่างไรเป็นธรรม อย่างไม่เป็นธรรม แล้วจึงตัดสิน

3. มุ่งพัฒนาตนเองให้เป็นตัวอย่าง หลักข้อนี้คือ ถ้าผู้ปกครองต้องการให้ผู้ใต้ปกครองดี ตนต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างว่าดีนั้นเป็นอย่างไร การพัฒนาตนเอง ได้แก่ การสมาทานศีล การไม่ให้ความโกรธมีอำนาจ รู้จักอดทน และมีความเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ การพัฒนาตนเองดังกล่าว นอกจากทำให้บุคลิกเรียบร้อยน่านับถือแล้ว ยังได้ผลทางใจ คือ ผู้ใต้ปกครองไว้วางใจ ศีล ทำให้เชื่อว่าเป็นคนไม่ทำชั่ว ด้วยกาย ด้วยวาจา ด้วยใจ ความไม่โกรธ ทำให้เชื่อว่าจะไม่ตัดสินใจ บัณฑิต ด้วยอารมณ์ ไม่ถืออำนาจเป็นธรรม ความอดทน (ขันติ) เป็นตัวอย่างให้เกิดกำลังใจในการแก้ปัญหาต่าง ๆ และไม่ยอมทำตามความบังคับของสิ่งชั่วทั้งปวง ความเพียรในการปฏิบัติหน้าที่เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้ใต้ปกครองมีความเชื่อมั่นว่า ผู้ปกครองตั้งใจแสวงหาประโยชน์สุขให้แก่ผู้ใต้ปกครอง โดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย ความตั้งใจทำให้ผู้ใต้ปกครองมีความเต็มใจที่จะให้ความเคารพนับถือ และทำตามอย่างเพื่อความสุขของส่วนรวม การพัฒนาตนเองของผู้ปกครอง จึงเป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาประเทศและพัฒนาประชาชน ซึ่งเป็นผู้สร้างความเจริญแก่ประเทศด้วย

4. การปกครองแบบมุ่งใช้เหตุผล ความร่วมมือ มากกว่าใช้อำนาจบังคับ กล่าวคือ ใช้พระคุณปกครอง ไม่ใช่พระเดชปกครอง ยิ่งเป็นผู้ปกครองมีอำนาจเพียงใดก็ต้องควบคุมตนเองให้มาก ๆ ไม่ให้ใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม มีความสุภาพอ่อนโยน ใช้เหตุผลเข้าชักจูงประชาชนให้ร่วมมือกันทำดีตามที่ผู้ปกครองได้ทำเป็นตัวอย่าง¹

เมื่อกล่าวโดยสรุป ทศพิธราชธรรม คือ กรอบข้อกำหนดที่นักการเมืองผู้เข้ามาอาสาประชาชน เพื่อกำหนดกฎเกณฑ์ และดูแลความเป็นไปของประเทศชาติสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขสูงสุดแก่ประชาชน ในสังคมไทยที่ประชาชนส่วนมากนับถือพุทธศาสนา จึงน่าจะกำหนดได้ว่า นัก

¹ปรีชา ช้างขวัญยืน. การศึกษาริยศาสตร์สังคมในพุทธศาสนาในเชิงวิจารณ์. 2520.

การเมืองคนใดยึดถือปฏิบัติตามหลักทศพิธราชธรรม นักการเมืองคนนั้นได้ชื่อว่า มีจริยธรรมทางการเมือง และการได้รับเกียรติว่า เป็นนักการเมืองที่ดี ในด้านตรงข้ามนักการเมืองผู้ใดไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักทศพิธราชธรรม นักการเมืองคนนั้นได้ชื่อว่า ขาดจริยธรรมและควรได้รับคำประณามว่าเป็นนักการเมืองไม่ดี

โดยกรอบแห่งทศพิธราชธรรม สามารถกำหนดคุณลักษณะของนักการเมืองที่ดีและไม่ดีได้

ดังนี้

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

จริยธรรมของนักการเมือง

ทศพิธราชธรรม	มีจริยธรรม ประกอบด้วย คุณลักษณะ	ขาดจริยธรรม ประกอบด้วย คุณลักษณะ
ทาน	ใจกว้าง, ช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้อื่น	ใจแคบ เห็นแก่ตัว
ศีล	มีกริยามารยาทสุภาพเรียบร้อย	มีลักษณะนักเลง, เจ้าพ่อมืออิทธิพล มีสมุน บริวารที่ระรานผู้อื่น
บริจาค	เสียสละ อุทิศตนเพื่อบำเพ็ญสาธารณ ประโยชน์	สนใจแต่ธุรกิจส่วนตัว ไม่สนใจการ สังคมส่วนรวม คือ เอางานส่วนตัว สำคัญกว่างานส่วนรวม
ตบะ	เข้าข้างคนดี ปฏิบัติกับคนชั่ว สันนิบาสน การกระทำดี ต่อต้านการทำชั่ว	เข้าข้างปกป้องคนชั่ว สันนิบาสนคนทำ ความผิด
อาชชวะ	ซื่อตรง ไม่มีประวัติทุจริตคดโกง ทำอะไรโปร่งใส ตรวจสอบได้	มีประวัติลึกลับไม่แน่ชัดว่าทำมาหากิน โดยอาชีพอะไร ทรัพย์สินมาได้มา อย่างไร

ทศพิธราชธรรม	มีจริยธรรม ประกอบด้วย คุณลักษณะ	ขาดจริยธรรม ประกอบด้วย คุณลักษณะ
มัททวะ อภิกโรธะ	สุภาพอ่อนน้อมถ่อมตน รับฟังความคิดเห็น ของผู้อื่น สุขุมเยือกเย็น รอบคอบ ทำกิจการต่างๆ อย่างระมัดระวัง	ก้าวร้าว แข็งกระด้าง เอะอะ แบบ นักเลง ตื้อดิ่งไม่ฟังผู้อื่น ใจร้อน อนุญะย ทำอะไรตามอารมณ์ ขาดการไตร่ตรอง
อวิหิงสา	มีความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น ไม่นิยม ความรุนแรง	ชอบความรุนแรง นิยมการต่อสู้รุนแรง โหดร้าย
ขันติ	อดทน อดกลั้น มุมนะ กระทำกิจต่างๆ อย่างไม่ทอดลอย	ใจเร็ว ใจร้อน ขาดความอดทน อดกลั้น รอคอยอะไรนาน ๆ ไม่ได้
อวิโรธนะ	มีประวัติทางการเมืองสะอาด ไม่มีอาการ พริฐ นำส่งสัยทางการเมือง	มีประวัติทางการเมืองน่าเคลือบแคลง สงสัย มีอาการพริฐทางการเมือง เช่น นิยมประชาธิปไตยจริงหรือเปล่า